

Vergeet bij efficiëntie de privacy niet

Deze week geen tuchtzaak, maar een rapport van de Nationale ombudsman. Als arts zult u daar niet zo snel mee in aanraking komen, maar publieke zorginstellingen kunnen met hem te maken krijgen. In dit geval is een man naar de instantie gestapt, omdat hij het niet eens was met de vragenlijst die hij moest invullen, voorafgaand aan een eerste bezoek aan de poli Angststoornissen van het Academisch Medisch Centrum (AMC). De vragen over bijvoorbeeld afkomst en religie vond hij ongepast. Eerst stapte hij naar de klachtencommissie van het ziekenhuis. Die oordeelde dat de vragen wettelijk gezien geoorloofd waren, maar adviseerde wel om op de lijst

te vermelden dat beantwoording niet verplicht is.

Daar nam de man geen genoegen mee en hij stapte dus naar de Nationale ombudsman. Die geeft de man gelijk omdat het ziekenhuis in strijd handelt met de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).

Voor artsen voelt dat misschien allemaal nogal overdreven. Want ja, afkomst en religie kunnen – zeker voor psychiaters – van belang zijn bij de diagnostiek en behandeling. Dat betwist de ombudsman niet, maar in dit geval gaat het vooral om de timing van de vragen. Die worden al gesteld nog vóór het eerste consult, dus voordat zelfs maar duidelijk is of iemand

in behandeling wordt genomen. Dat is misschien wel handig, maar niet noodzakelijk, want die vragen kunnen net zo goed bij het eerste consult aan bod komen. Door de vragen te schrappen uit die eerste vragenlijst wordt wel volgens de wet gehandeld en de 'persoonlijke levenssfeer van een burger die geen behandeling krijgt geëerbiedigd'.

Het AMC heeft de aanbevelingen overgenomen. Misschien een idee om eens een blik te werpen op de vragen die u zelf aan mensen stelt, voorafgaand aan een intake.

Sophie Broersen, arts/journalist
Sjaak Nouwt, jurist KNMG

Herzien rapport Nationale ombudsman d.d. 19 januari 2016

(ingekort door redactie Medisch Contact)

Een onderzoek naar het verwerken van bijzondere persoonsgegevens door een polikliniek van het Academisch Medisch Centrum (AMC) te Amsterdam.

Wat is er gebeurd?

Verzoeker werd verwezen naar de polikliniek Angststoornissen van het Academisch Medisch Centrum (AMC). Voor het eerste bezoek werd hem gevraagd een vragenlijst in te vullen en deze mee te nemen naar de 'intake'. Op de vragenlijst wordt gevraagd naar persoonlijke gegevens zoals naam, adres en geboortedatum, maar ook naar bijzondere gegevens als de nationaliteit

van vader, de nationaliteit van moeder en religie. Verzoeker vond deze laatste drie vragen ongepast en voelde zich daardoor gekrenkt. Hij klaagde hierover bij het AMC. Verzoeker is van mening dat de vragen in strijd zijn met de privacybescherming en hij vroeg het AMC zijn beleid op dat punt aan te passen.

Hoe reageerde het AMC?

In de klachtbehandeling heeft het Directoraat Patiëntenzorg het standpunt van het AMC verwoord 'dat vragen over religie en afkomst weliswaar betrekking hebben op bijzondere persoonsgegevens, in de zin van de Wet bescherming persoonsgegevens artikel 16, maar dat voor hulpverleners werkzaam in instellingen voor gezondheidszorg een uitzondering wordt gemaakt op basis van artikel 21 van dezelfde wet als het noodzakelijk is in aanvulling op de verwerking van persoonsgegevens betreffende

iemands gezondheid met het oog op de goede behandeling of verzorging van de betrokkene. Bij een verwijzing naar de polikliniek Angststoornissen kan deze informatie van groot belang zijn om de klachten van patiënt te kunnen duiden in de context van de patiënt. De gevraagde informatie maakt deel uit van het medisch dossier hetgeen valt onder het medisch beroepsgeheim of zwijgplicht.’

De commissie klachtenbehandeling AMC heeft op 4 mei 2015 geoordeeld dat het stellen van bedoelde vragen niet in strijd is met de Wet bescherming persoonsgegevens en heeft aanbevolen om een duidelijke schriftelijke toelichting bij de vragenlijst mee te sturen over het doel en de achtergrond van de vragen. Tevens heeft de klachtencommissie aanbevolen om op de vragenlijst aan te geven dat het invullen van de vragen niet verplicht is en dat eventueel onvolledig ingevulde lijsten geen negatieve invloed hebben op een mogelijke behandeling.

De voorzitter van de raad van bestuur van het AMC heeft na een telefoongesprek met verzoeker bij brief van 15 juli 2015 laten weten dat het AMC van mening is dat het de vragen betreffende afkomst en geloofsovertuiging op een medische vragenlijst mag stellen. De Wet bescherming persoonsgegevens heeft voor medische vragenlijsten namelijk een expliciete uitzondering gemaakt. Voorts liet de raad van bestuur weten dat het uiteraard niet verplicht is om op die vragen antwoord te geven.

De klacht bij de Nationale ombudsman

Verzoeker achtte de vragen en het standpunt daarover van het AMC impertinent, hetgeen voor hem duidt op een brede maatschappelijke misstand. Op 17 mei 2015 kwam hij tegen het standpunt van het AMC in het geweer bij de Nationale ombudsman. Dit omwille van hemzelf en omwille van de kwetsbare privacy.

Verzoeker klaagt erover dat het Academisch Medisch Centrum (AMC) weigert af te zien van het stellen van vragen over religie en afkomst op een vragenlijst. Verzoeker benadrukt dat bedoelde vragen in de context van personalia worden gesteld nog voor duidelijk is dat de betreffende persoon een behandeling krijgt. De context is volgens verzoeker dus niet de medische gesteldheid van een persoon.

Hoe reageerde het AMC?

Het AMC gaf aan dat de vragenlijst die voorafgaand aan het eerste bezoek van een nieuwe patiënt aan de polikliniek Psychiatrie wordt toegezonden, bedoeld is om informatie te verzamelen over de context van de patiënt. Met de opgevraagde informatie kan de behandelaar beginnen zich een beeld te vormen van de context van de patiënt. Het AMC benadrukte dat het verzame-

len van de informatie voorafgaat aan het eerste bezoek en dat dat niet daarna wordt gedaan.

Het AMC blijft zich op het standpunt stellen dat bedoelde vragen niet op de vragenlijst achterwege gelaten zullen worden. Tegelijkertijd heeft het AMC begrip voor de patiënt bij wie deze vragen tegen de borst stuiten en de vragenlijst om die reden niet wil invullen. Om dit tot uitdrukking te laten komen zal het AMC de suggesties van de klachtencommissie overnemen.

Naar de mening van het AMC is het noodzakelijk om de vragen te stellen om goede zorg te kunnen leveren. De beantwoording van bedoelde vragen kan namelijk veel informatie bevatten die relevant is voor het beoordelen van de zorgvraag. Het AMC heeft het oordeel van de klachtencommissie (om op de vragenlijst aan te geven dat beantwoording van de vragen niet verplicht is en dat het openlaten van de vragen geen negatieve invloed zal hebben op de verdere behandeling door de afdeling) overgenomen omdat de desbetreffende informatie niet kritisch is voor de beoordeling.

De etnische afkomst van de ouders en de religie van een persoon zijn volgens het AMC kenmerken van zijn culturele achtergrond. Het AMC wees erop dat in vele publicaties is beschreven dat deze kenmerken van grote invloed kunnen zijn op de wijze waarop patiënten hun klachten ervaren en formuleren, de pathologie die kan ontstaan en de wijze waarop een patiënt reageert op voorgestelde behandelwijzen. (...)

Het AMC gaf nog de volgende toelichting op het doel en gebruik van de vragenlijst. Deze dient vooral om de consulten efficiënter te laten verlopen. Op de polikliniek Psychiatrie worden de patiënten namelijk op grond van hun klachten onderscheiden in verschillende categorieën, waaronder angst- en obsessieve stoornissen. Door de patiënten vooraf de vragenlijst te laten invullen, kan onder meer beoordeeld worden of de patiënt in de juiste categorie is ingedeeld, zodat hij al vanaf de intake gezien wordt door hulpverleners die zich daar op hebben toegelegd, aldus het AMC. Daarnaast wordt de vragenlijst gebruikt om een grote hoeveelheid informatie routinematig te verzamelen over de patiënt. Na het verzamelen van de informatie wordt beoordeeld welke onderdelen van de vragenlijst, gelet op de zorgvraag van de patiënt, van belang zouden kunnen zijn. De informatie met betrekking tot de afkomst en religie maakt daar deel van uit. Desgevraagd gaf het AMC aan dat er niets fout gaat als de desbetreffende informatie (over afkomst en religie) pas tijdens het eerste consult wordt verkregen. Wanneer de informatie al op grond van de vragenlijst beschikbaar is, kan de tijd waarin de informatie verzameld moet worden, worden bekort en besteed aan meer gerichte vragen.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten van burgers worden gerespecteerd. Een van die grondrechten is het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Dit vereiste brengt mee dat de overheid bij het vastleggen en verwerken van persoonsgegevens ten minste de regels van de privacywetgeving naleeft voor zover deze van toepassing zijn. Deze regels zijn onder meer in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) vastgelegd.

De Nationale ombudsman ziet zich gesteld voor de vraag of het behoorlijk is dat het AMC vragen over afkomst van ouders en religie stelt op een vragenlijst die een persoon krijgt toegezonden voorafgaande aan een eerste bezoek aan de polikliniek Angststoornissen.

De Nationale ombudsman constateert dat hierbij van belang is dat deze vragen gesteld worden in de fase voorafgaande aan een eventuele behandeling. Vanuit het AMC wordt aangegeven dat in die fase reeds de psychiater informatie over de culturele achtergrond van een persoon wil ontvangen om zich een beeld te

kunnen vormen van de context van de persoon. Voorts wordt aangegeven dat het vooral efficiënt is om de vragen in die fase te stellen, maar dat het ook mogelijk is om deze tijdens het eerste consult te vragen.

Gelet op de Wet bescherming persoonsgegevens mogen dergelijke vragen, in afwijking van het algehele verbod om dergelijke persoonsgegevens te verwerken, verwerkt worden indien deze in aanvulling op gegevens over iemands gezondheid noodzakelijk zijn met het oog op een goede behandeling van de desbetreffende persoon.

De noodzaak moet in dat licht worden uitgelegd. Kennelijk zijn de antwoorden op deze vragen van belang voor het beoordelen van de zorgvraag en is het praktisch dat de psychiater deze informatie heeft voorafgaand aan het eerste gesprek, maar kunnen deze gegevens ook op een later moment gevraagd en verwerkt worden. Dus het is vooral uit praktisch oogpunt handig dat deze bijzondere persoonsgegevens al eerder bij de behandelaar bekend zijn.

Los van de vraag of het hier gaat om aanvullende gegevens op

lezers-
oproep
SPECIAL

Alleen

Alleen

Wanneer voelde u zich alleen, of zocht u zelf de afzondering? Hoe reageerde u op die eenzame patiënt en wat beleefde u met de zieke in isolatie of in de isoleercel? Bent u de enige in uw vakgebied of werkt u het liefst alleen? Voor onze special over het individu zoeken we deze verhalen van lezers.

Stuur uw inzending (maximaal 300 woorden) uiterlijk **22 juni** naar redactie@medischcontact.nl onder vermelding van 'Alleen'. De mooiste inzendingen worden gepubliceerd op de website en in de special, die op 7 juli verschijnt.

De redactie houdt zich het recht voor bijdragen te redigeren en in te korten.

gegevens als bedoeld in artikel 21, eerste lid, onder a van de Wbp (...), kunnen dergelijke vragen naar het oordeel van de Nationale ombudsman uitsluitend in een specifieke context van een mogelijke behandeling noodzakelijk zijn. Deze vragen passen niet bij algemene vragen op het vragenformulier, zoals vragen naar persoonsgegevens, die uit oogpunt van een efficiënte manier van werken gesteld worden. De conclusie is dat niet geoordeeld kan worden dat het verwerken van gegevens omtrent afkomst en religie in de fase van het invullen van de vragenlijst noodzakelijk is met het oog op een goede behandeling. Voor vragen daaromtrent bestaat op dat moment dan ook geen grondslag. De Nationale ombudsman is zich ervan bewust dat het schrappen van deze vragen op de vragenlijsten vertraging in het proces kan meebrengen, maar hiermee wordt wel de persoonlijke levenssfeer van een burger die geen behandeling krijgt geëerbiedigd.

Deze eerbiediging wordt naar het oordeel van de Nationale ombudsman niet bereikt met de toevoeging op de vragenlijst dat de burger niet verplicht is tot het beantwoorden van de desbetreffende vragen en dat het niet beantwoorden geen invloed heeft op de eventuele behandeling. Een dergelijke toevoeging vormt, naar het oordeel van de Nationale ombudsman juist een indicatie dat deze vragen ook op een later moment gesteld kunnen worden. Het ligt echter, gelet op artikel 23, eerste lid, onder a van de Wbp (...), anders indien het AMC uitdrukkelijk toestemming zou vragen om dergelijke bijzondere persoonsgegevens te verwerken.

Het voorgaande geeft de Nationale ombudsman aanleiding tot het doen van een aanbeveling.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van Academisch Medisch Centrum (AMC) te Amsterdam is gegrond, wegens het niet voldoende respecteren van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

Aanbeveling

Het Academisch Medisch Centrum (AMC) wordt in overweging gegeven om bedoelde vragenlijst dusdanig aan te passen dat het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de burger die een eerste bezoek aan (een polikliniek) van het AMC brengt, wordt gerespecteerd.

De Nationale ombudsman,
Reinier van Zutphen
(...) ■

web

De volledige tekst van deze uitspraak staat op medischcontact.nl/tuchtrecht. Log in, bekijk deze en eerdere uitspraken en discussieer mee.

Voor meer uitspraken zie tuchtrecht.nl.

OPVALLENDE UITSPRAKEN

● Hap-arts handelt slordig en ontoereikend

Een huisarts die inmiddels zijn eigen praktijk heeft neergelegd, werkt nog als waarnemer op de hap. De huisarts ziet tijdens een dienst op eerste paasdag een patiënte, bekend met diabetes mellitus, die sinds 24 uur aanhoudend braakt. Huisarts onderzoekt buik en noteert 'maagfunctiestoornis, plan: domperidonzetpillen, geen nazorg'. Hij bepaalt geen glucosewaarde, bloeddruk, temperatuur. Later die dag wordt patiënte na visite door andere hap-arts zeer ziek en uitgedroogd opgenomen. Die nacht overlijdt patiënte op ic onder verdenking van hypovolemische shock op basis van zeer ernstige dehydratie bij hyperglykemische hyperosmoltaire non-ketotische ontregeling. Het regionaal tuchtcollege verklaart de klacht van echtgenote gegrond: de arts heeft nauwelijks onderzoek gedaan, te weinig vastgelegd in het medisch dossier en een onverantwoord risico genomen door de klachten van patiënte aan een buikgriep toe te schrijven en haar met zetpillen naar huis te sturen. De huisarts heeft, aldus het college, slordig en ontoereikend gefunctioneerd en toont daarbij geen enkel inzicht in zijn handelen. Mede gezien de houding van de huisarts, die aangaf protocollen weinig zinvol te achten, en een eerdere tuchtzaak vindt het college het onverantwoord dat hij nog langer als huisarts actief is. Doorhaling en schorsing bij wijze van voorlopige voorziening van de inschrijving.

RTG Den Haag, 26 april 2016

● Vervangend chirurg niet verantwoordelijk voor missende info

Klaagster is geopereerd door vervangend chirurg aan carpale-tunnelsyndroom en triggerfinger. Klaagster houdt na de operatie klachten en acht verweerder hiervoor verantwoordelijk. Ze vindt dat de chirurg haar voorafgaand aan de operatie had moeten wijzen op eventuele alternatieven voor de operatie. Het tuchtcollege overweegt echter dat de vervangend chirurg erop mocht vertrouwen dat klaagster door zijn collega's in voldoende mate was geïnformeerd over mogelijke consequenties en alternatieven voor de operatie. Dat dit niet is gebeurd, kan verweerder niet worden toegerekend. Klacht in al haar onderdelen ongegrond verklaard.

RTG Groningen, 4 mei 2016

Elke week selecteren KNMG-juristen opvallende uitspraken in het gezondheidsrecht. Een volledig overzicht kunt u vinden op medischcontact.nl/recht. Tegen uitspraken van regionale tuchtcolleges kan tot zes weken na de uitspraak nog hoger beroep worden aangekend.

